

CZTERZY (1977) nm

czterzy (1056), **cztery** (757), **cztyrzy** (106), **cztyry** (12), **czotery** (2), **sztery** (3), **szterzy** a. **sterzy** (19), **sztyry** a. **styrzy** (11), **sztery** a. **stery** (9), **sztyrzy** a. **styrzy** (2); czterzy *OpecŻyw* (5), *ForCnR*, *PatKaz II*, *PatKaz III* (11), *RejRozpr*, *ConPiotr* (2), *SeklKat*, *HistAl* (8), *MurzNT* (3), *KromRozm I*, *KromRozm II* (4), *GliczKsiąż* (5), *RejFig* (4), *RejZwierz* (3), *KwiatKsiąż* (3), *OrzQuin* (6), *LeovPrzep* (8), *RejPos* (6), *RejPosWiecz*³, *BielSat* (2), *KuczbKat* (2), *BielSpr* (29), *WujJud* (9), *WujJudConf*, *RejPosWstaw* (2), *MycPrz*, *StryjWjaz*, *ModrzBaz* (3), *BielRozm*, *OrzJan* (2), *WysKaz* (2), *JanNkar* (4), *PowodPr* (2); cztery *BartBydż* (2), *LudWieś*, *WyprKr* (29), *BiałKat*, *HistHel*, *MWilkhist* (2), *ReszPrz* (3), *ReszHoz*, *ReszList* (6), *WerGość* (2), *WerKaz* (3), *GostGospSieb*, *Phil*, *KochCn* (2), *KochCzJan*, *WyprPl*, *SiebRozmyśl*, *GostCast*, *KlonFlis* (3), *KlonWor* (4), *ZbylPrzyg*; cztyrzy *TarDuch*, *KłosAlg* (8), *Mymer2* (2); szterzy a. sterzy *BiałKaz*; czterzy : cztery *BierEz* (4 : 4), *LubPs* (1 : 1), *GroicPorz* (6 : 6), *RejWiz* (6 : 3), *UstPraw* (1 : 25), *OrzRozm* (1 : 6), *BielKron* (240 : 12), *GrzegRóżn* (1 : 2), *Mącz* (4 : 99), *SarnUzn* (2 : 1), *SienLek* (8 : 53), *RejAp* (34 : 11), *GórnDworz* (3 : 1), *GrzepGeom* (3 : 72), *HistRzym* (10 : 8), *KwiatOpis* (1 : 2), *RejZwierz* (13 : 4), *Strum* (22 : 3), *BudNT* (6 : 1), *CzechRozm* (6 : 3), *PaprpPan* (2 : 1), *SkarJedn* (23 : 6), *Oczko* (9 : 3), *SkarŻyw* (22 : 7), *StryjKron* (12 : 11), *CzechEp* (4 : 3), *KochPhaen* (3 : 5), *KochSz* (1 : 2), *KochMRot* (1 : 1), *ActReg* (1 : 7), *GostGosp* (1 : 7), *LatHar* (4 : 29), *KołakCath* (1 : 4), *WujNT* (29 : 65), *SarnStat* (121 : 42), *SkarKaz* (1 : 15), *CiekPotr* (1 : 2), *CzahTr* (3 : 1), *SkarKazSej* (1 : 2); czterzy : cztery : cztyrzy : cztyry *Mymer*¹ (1 : - : 1 : 2), *FalZioł* (70 : 2 : 55 : 1), *BielŻyw* (1 : - : 4 : -), *GlabGad* (1 : - : 5 : -), *MiechGlab* (1 : - : 7 : -), *SeklWyzn* (- : 1 : 1 : -), *RejKup* (1 : 2 : - : 1), *KromRozm III* (1 : - : 2 : 1), *Leop* (67 : - : 2 : -), *BibRadz* (24 : 50 : - : 2), *BudBib* (38 : 9 : 1 : -), *NiemObr* (- : 6 : - : 1), *KmitaSpit* (- : 2 : - : 2); czterzy : cztery : czotery *LibLeg* (11 : 8 : 2); cztery: sztery *GrzegŚm* (1 : 2), *GórnRozm* (2 : 1); czterzy : szterzy a. sterzy *KrowObr* (8 : 3); czterzy : cztery : cztyrzy : szterzy a. sterzy *MetrKor* (25 : 1 : 4 : 1), *Murm* (8 : - : - : 1), *ZapKościer* (4 : 6 : - : 10); czterzy : cztery : cztyrzy : cztyry : szterzy a. stery *ZapWar* (3 : 55 : 6 : 1 : 2), *Calep* (8 : 10 : - : - : 7); czterzy : cztery : cztyrzy : cztyry : szterzy a. sterzy *LibMal* (32 : 5 : 7 : 1 : 1); szterzy a. sterzy : sztyry a. styrzy : sztyrzy a. styrzy *HistJóz* (1 : - : 1), *Diar* (1 : 11 : 1).

-é- (296), -e- (18); -e- *OpecŻyw* (5), *ForCnR*, *MurzNT* (2), *MurzNTSekl*, *KochCzJan*; -é- : -e- *OrzQuin* (5 : 1), *GrzepGeom* (73 : 2), *Oczko* (11 : 1), *KochPhaen* (7 : 1), *SarnStat* (158 : 3).

N m pers czterzej (111), czterzy (10), czterz(e) (2); -y *UstPraw*; -(e) *MiechGlab* (2); -ej : -y *BibRadz* (8 : 1), *RejAp* (6 : 6), *HistRzym* (3 : 2); ~ -ej (4), -éj (4), -(e)j (103); -ej *MurzNT*, *MurzNTSekl*, *KochMRot*; -éj : -ej *SarnStat* (4 : 1). *m an* czterzy (10), czterz(e)j (2); -(e)j *BudBib*; -y : -(e)j *BielKron* (1 : 1). *subst* czterzy (333). *◇ G* czterzech (274), czterzy (2); -ech : -y *WyprKr* (1 : 1), *ZapKościer* (5 : 1); ~ -ech (23), -éch (19), -(e)ch (232); -ech *MurzNT*, *GrzepGeom* (5), *Oczko* (3), *KochCn* (2), *KochCzJan*, *JanNkar*; -ech : -éch *SarnStat* (10 : 19). *◇ D* czterzem (25), czterzy (1) *ForCnR*; -em (8), -(e)m (17). *◇ A m pers* czterzech (49), czterzy (23); -ech *LibLeg* (3), *KromRozm II*, *Diar*, *Leop*, *UstPraw* (3), *BielKron* (16), *GrzegRóżn*, *GrzegŚm*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (3), *StryjKron* (2), *CzechEp*, *ReszHoz*, *ActReg*, *GostGosp*, *WujNT* (6), *SarnStat* (3); -y *MetrKor* (6), *HistAl* (2), *RejZwierz* (3), *RejAp* (8), *RejZwierz*, *BietSpr*; -ech : -y *BibRadz* (2 : 1), *SkarJedn* (1 : 1); ~ -ech (3), -(e)ch (46). *◇ m*

an cztérzy (11), cztérz(e)ch (1) *KmitaSpit*. \diamond *subst* cztérzy (890), cztérz(e) (1); -y : -(e) *LibLeg* (11 : 1). \diamond *I m, f i n* cztérzmi (54), cztérzéma (8), cztérzoma (3), cztérzemi (4), cztérz(e)m (1), cztérzma (3); -éma *GliczKsiąż, Calep, OrzJan*; -oma *OrzQuin*; -ma *Diar, NiemObr, GórnRozm*; -mi : -emi : -éma *LibMal* (2 : 1 : -), *GrzepGeom* (1 : 1 : -), *KochPhaen* (2 : - : 1), *WujNT* (2 : - : 1), *SarnStat* (4 : 2 : 1); -mi : -(e)m *BielKron* (9 : 1); -mi : -oma *OrzRozm* (1 : 1); -ema : -oma *FalZioł* (2 : 1); ~ -éma (2) *KochPhaen, SarnStat, -ema* (1) *OrzJan, -(e)ma* (5); -oma (1), -(o)ma (2); -emi (3), -(e)mi (1). \diamond *L* cztérzech (155); -ech (13), -éché (6), -(e)ch (136); -ech *OrzQuin* (2), *GrzepGeom* (6); -ech : -éché *SarnStat* (5 : 6). \diamond *A a. L* cztérz(e)ch (3). \diamond *V* cztérzy (1).

Składnia orzeczenia: cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *są, byli, były* (203); cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *jest, było* (59); cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *są, byli, były* *PatKaz III, HistJóz, BielŻyw* (2), *GlabGad, MiechGlab* (3), *KłosAlg* (3), *LibLeg, RejRozpr, ZapWar, HistAl, LibMal, KrowObr, RejWiz* (2), *RejFig, GrzegRóżn* (2), *KwiatKsiąż, Mącz* (7), *SienLek* (5), *HistRzym* (5), *BielSat, WujJud* (2), *BudNT* (2), *CzechRozm, PaprPan, SkarJedn* (5), *Oczko, KochMRot, KochPhaen* (2), *GórnRozm, GostGosp, Phil, LatHar, KołakCath, WysKaz, SiebRozmyśl, SkarKaz* (5), *CzahTr, KlonWor* (2); cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *jest, było* *LeovPrzep, RejPos* (3), ³, *ActReg*; cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *są, byli, były* : cztérzy (*kto, co, kogo, czego*) *jest, było* *FalZioł* (10 : 3), *Diar* (1 : 1), *GroicPorz* (2 : 1), *Leop* (3 : 1), *UstPraw* (1 : 1), *BibRadz* (18 : 4), *BielKron* (23 : 18), *RejAp* (7 : 6), *GrzepGeom* (10 : 1), *RejZwierc* (4 : 2), *BielSpr* (1 : 3), *RejPosWstaw* (1 : 1), *BudBib* (4 : 3), *Strum* (1 : 2), *SkarŻyw* (2 : 1), *StryjKron* (8 : 1), *KochSz* (1 : 1), *WujNT* (17 : 1), *SarnStat* (17 : 1), *KmitaSpit* (1 : 1).

Składnia przydawki: *ta, tę* cztérzy (*czego*) (2) *SienLek, RejPos*; *ci* cztérzej (*kogo*) (4) *Diar, BielKron, RejAp* (2).

Składnia zgody lub rzędu z rzeczownikiem przedmiotu liczonego dla poszczególnych przypadków: *to* *składni zgody*: *N* (301), *G* (248), *D* (25), *A* (801), *I* (58), *L* (126), *A a. L* (3), *V* (1); *w* *składni rzędu*: *N* (32), *A* (45), *I* (4), *L* (17).

Sł stp, Cn *notuje, Linde XVI – XVIII w.*

Liczebnik główny; *quatuor* *Murm, Mymer*¹, *BartBydż, Mymer*², *Mącz, Calep, Cn* (1977) : *Murm* 199; *Quatuor. Cztery. Mymer*¹ 42v; *to* *ieft* *gdy wezmę cztérzy kroć dwoie/ bedzie oím/ thakież dwa kroć cztérzy* *KłosAlg* A3v; *Mymer*² 44; *Quaternarius numerus, Lidźbá* *cztery w łobie olięgájąca. Mącz* 339d, 143a, 339c, 339d [2 r.], [390]c; *Calep* 886b.

Zestawienia liczebnikowe (5): *ábowiém ze cztérdźięści y ze cztérech/ ieft połowicá dwáđźięściá y dwa* *GrzepGeom* I; *Dźiewięćiorá fzeftnaście/ vczyni fto cztérdźięści y cztéry. GrzepGeom* K, I4, K2v [ogólem 4 r.].

Troiá oóm/ álbo czworá fześć/ vczyni cztéry y dwáđźięściá. GrzepGeom G4v.

W połączeniu z rzeczownikiem lub zaimkiem przedmiotu liczonego (czasem z elipsą rzeczownika) (1961) :

W składni zgody z rzeczownikiem przedmiotu liczonego (1563): *Ia* *kom ya nyesmloczył czttherech brogow zytha* *ZapWar* 1509 nr 2057, 1504 nr2020, 1508 nr 2056, 1513 nr 2161, 1532 nr 2415 [2 r.], 1550 nr 2666 [2 r.] (59); *MetrKor* 34/134 [3 r.], 40/811, 46/46, 57/115 [2 r.], 118v (27); *BierEz* C2, E3 [2 r.], G2, M2v, Q3; *ij záli wy nie mowicie ijeze ieffcze cztérzy miefiące do źniwa?* *OpecŻyw*

50v, 37, 66v, 68, 121v; *PatKaz II* 37v; *PatKaz III* 88, 110v, 113, 118v, 121, 121v; Triens marcae. Cztery ffelyągi. *Murm* 197, 6, 9, 10, 13; *Mymer*¹ 5; *HistJóz* B4, E3; *BartBydg* 194b; *TarDuch* B6; Wezmi fadła wieprzowego czterzy łoty *FalZioł V* 110, I 92a, 123a, II 18a [2 r.], III 33a, IV 4d (110); *BielŻyw* 116, 158; *GlabGad* D6v, E5v [2 r.]; Tamże też kxiązę Henrik thak boiował [...] iż theż thelko czterze ryczyrze około niego fie zawartali. *MiechGlab* 12, 10, 22, 28, 45; *KłosAlg* A2v; A ktho poyedzie dzyeckkovacz thedy themv od mylye poczothery [!] kwarthnyky *LibLeg* 6/118; Gdiż bilo yazdj trzi abo czterze dny do Budzinya mnie y woŷkv memv. *LibLeg* 10/146v, 6/115v [2 r.], 116, 7/36, 10/97v, 11/99v (15); fŷkrzynky pyenyadze vkradla, kthorich bilo okolo czthirzech grzywyen *LibMal* 1550/158; Item zeznal ze thak cztherzi lyatha Lucafz rzepczik zwaliŷchewa [...] zabil chlopa *LibMal* 1552/169v, 1543/68, 70, 1544/77v, 90, 92v (36); *RejRozpr* G; *SeklWyzn* D; *SeklKat* S; *RejKup* i3v; *HistAl* D3, H5, H6, K8v, N5v; *KromRozm I* F3v; *KromRozm II* d3v, v2; *KromRozm III* C6, P; Tym wszem krajom obrona się nie odprawi tym podatkiem, ktorzyŷcie WM mianowali, sztyrma groszoma *Diar* 63, 38, 51, 63 [2 r.], 81; *GliczKsiąż* I7, M7; *LubPs* T2 marg, ee3v marg; *GroicPorz* C, e4v [2 r.], f, f2, q3v (8); *KrowObr* 103 [2 r.], 135v, 223v, 230v; *RejWiz* 57, 76, 84v, 117v; *Leop Ex* 25/26 [2 r.], *Num* 7/6, *Iudic* 9/34, 3.Reg 7/19, 2.Par 1/17 (44); *UstPraw* A2v [2 r.], B4v [2 r.], D3, E4v, I2 (27); *RejFig* Cc3v, Cc8v; Tá páni czterzy fynty zacne tám poŷłála. *RejZwierz* 47, 15v, 26; *WyprKr* 4, 4v, 5v [2 r.], 6 [2 r.], 7v (24); Náczerpayćie wody we cztery wiádrá *BibRadz* 3.Reg 18/34, *Ex* 26/6, 1.Par 23/10, *Ez* 10/9, *Dan* 7/3, *Act* 12/4 (56); *OrzRozm* I3v [4 r.], I4, R3v, R4; ten gdy vmárl/ oftháwił kroleŷtvo czterzem fynom *BielKron* 240v; Tego czáfu Tátárowie Przekopcy gdy Krol był w Wilnie gothowáli fie ze czterzmi woŷky *BielKron* 416, 3, 6, 7 [3 r.], 33 [5 r.], 36v (166); *GrzegRóżn* N3; *KwiatKsiąż* H4; Semiobolus, Pułobolufá/ cztery pieniądze náŷze ważący. *Mącz* 257a; Quatuorviri, Nieyáka zwierŷchnoŷć a wrząd w Rzymie ná ktorim czterzey mężowie byli wyfádzeni. *Mącz* 339c; Tetragrammaton, Co cztery litery ma yáko yeŷt imię Boże v żydów Iehoua. *Mącz* 453a, 25a, 76a, 93d, [95]b, 127b (78); Chceli tedy Litwá tymi cztérzomá rzeczomá/ to ieŷt/ Mátká/ Szláchectwem/ wiára/ równoŷćią/ Polŷce być równá *OrzQuin* Q3, Iv [2 r.], Q2v, Z4.; *SarnUzn* E3, G5, G5v; ktorich [przygod dusznych] máćice fą czterzy/ Wefele/ Boiaźn/ Gniew á žal. *SienLek* 13v; Albo weźmi [...] orzechowych iádr cztery drágmy *SienLek* 109; á przez tę cztery dni/ námázuy mu nogi ná káżdą noc *SienLek* 189, 10v, 12v, 15, 24 [2 r.], 28 (37); *LeovPrzep* Hv, H3v, H4v; Y Widziałem inŷzego Aniołá [...] y wołáł wielkim głoŷem na czterzy Anyoły/ ktorim było dopuŷzczono ŷzkodzić ziemi y morzu *RejAp* 65, 56, 57, 63, 66, 81 (15); *GórnDworz* G5, L7v, P3v; cztery káty/ ktoré fye tak vczynią/ fą álbo proŷt/ álbo czterem proŷtym równé. *GrzepGeom* C3v; á w káżdym ŷnurze fą cztery miáry. *GrzepGeom* L4; Pręt ma cztery Kwárty *GrzepGeom* M3, C4 [2 r.], D2 [4 r.], E3v [4 r.], E4 [2 r.], E4v [3 r.] (56); *HistRzym* 17, 24v, 25 [2 r.], 94 [4 r.], 94v (11); *RejPos* 182v, 183, 327v; *BiałKat* 61; *BielSat* B4 [idem *BielRozm* 14]; *KwiatOpis* B4, C3; *KuczbKat* 290, 295; *RejZwierz* 27v, 30, 162, 234v, 270; *BielSpr* 8, 9, 10, 10v, 13v (20); *WujJud* 73, 73v, 119, L14v; *WujJudConf* 72v; *RejPosWstaw* [143³]; *BudBib Gen* 47/24, *Ex* 25/12 [2 r.], 37/20, 38/5 [2 r.], *Lev* 11/20 (32); *HistHel* Cv; *MycPrz* II C3v; *Strum* C3, D2, D3, G2, [H] (9); *BiałKaz* C3; *BudNT Ioann* 4/35, *Act* 12/4, 27/29, *Apoc* 21/16; *StryjWjaz* B4; *CzechRozm* 76v, 136v, 138v; *PaprPan* M3v, V2; *ModrzBaz* 78, 83v, 91v; *SkarJedn* A7v, 147, 167, 205, 325 [2 r.] (19); *Oczko* 19v;

SkarŻyw 20, 21, 139, 248, 259 (27); przedalyfzmy ogrot wborczu sterzi pręty nalzerfz ZapKościer 1588/79, 1582/31 [3 r.], 1584/45v, 48v, 1586/67v, 1587/70v [4 r.] (15); MWilkHist G4; Zá Orfzą cztery mile gdzie Kropiwná płynie/ Stánełi StryjKron 742, 26 [2 r.], 72, 308 [2 r.], 315 [2 r.], 416 (16); CzechEp 227, 306 [3 r.]; NiemObr 25, 140, 141, 163; KochPhaen 6, 8 [2 r.], 18, 20; KochMRot C [2 r.]; ReszPrz 14; ReszHoz 117; ReszList 156, 160, 163, 169 [2 r.], 176; WerGośc 242; WerKaz 279; mam práwe gálery/ Ktorych ináčzey nie dam po czterzy talery. BielRozm 14 [idem BielSat B4]; GórnRozm F4; ActReg 4v, 10, 29; Quadrupes – Bełtia o czterech nogach. Calep 883a; Tetradrachma – Szteri drachmi włobie maiąci, to ieft poł złotego. Calep 1061a; Triens – Szteri vncy. Calep [1085]b, 879b, 880a, [882]a [4 r.], [882]b [2 r.], 883a [4 r.] (21); GostGosp 28, 40, 94, 160; GostGospSieb +2; KochCn B3; KochCzJan A2; OrzJan 76; WyprPl B4v; LatHar +7v marg, 110 [2 r.], 129, 131, 136 (26); y łyłałem głos ieden ze czterech rogow ołtarzá złotego WujNT Apoc 9/13, przedm 13, s. 298, 310, 396, Act 11/5 (52); WysKaz 43; JanNKar B3v; GŁOWNE PRZYWILEIE y Wolności cztery, ná których Polfka Koroná zdawná zásiádlá. SarnStat 65; A czwiértniá Paryfka ieft tylka, iáko w Krákwie Kázimiérzka, [...] bo tákże cztery korce Krákwofkie vczyni SarnStat 283, 1, 2v [2 r.], 24 [3 r.], 187 [4 r.], 300 [3 r.] (111); KmitaSpit A4, C3, C6; PowodPr 43; SkarKaz 2a [2 r.], 121b [2 r.], 240a, b, 278b [2 r.], Oooob, Oooo2b; CiekPotr B, 34, 81; CzahTr L2v, L3v; SkarKazSej 688a [2 r.], 693b; ták téz człowieká cztery áffekty napřednieyfze vnołzá/ ktore Grekowie zowá Pálsiones KlonFlis A4v, B4; KlonWor ded **2 [2 r.], k.** 80; ZbylPrzyg Bv. Cf Wyrażenia, Zestawienia.

W składni rzqdu z rzeczownikiem przedmiotu liczonego (98): ZapWar 1510 nr 2075; BierEz Gv; FalZioł I 13c, 32a, V 109; Item z wolkownyecz wziely pyecz kony wfyedlech y wfdach y panczerzow czterzi LibLeg 11/99, 157; LibMal 1546/115 [2 r.], 118, 121, 1550/152; Diar 39; Leop Ios 19/7; UstPraw E4v; Bieretek Axamitni czarni, na kthorem fereth, na kftalt tablicz czteri WyprKr 19, 5, 17, 19v; Tedy cztherzey mężow trędowáthych ftoiąc w branie mowili ieden ku drugiemu BibRadz 4.Reg 7/3, Lev 11/42, 1.Par 23/12, Ez 48/32, 33, 34; BielKron 96v, 131, 149v, 329, 331 (19); KwiatKsiqz K4v; Dobré téz kthemu lékárftwo Włofkich pśinek wziác ze cztery SienLek 132; tákże y fpuchłóć bolączki/ pomázuiąc raz cztery przez dzień SienLek 160v, 61; Niech będzie Koło iákie/ coby Diameter miáło ná cztérech łokci GrzepGeom I; RejPosWiecz³ 99; BielSpr 50v; BudBib Ios 21/39, Dan 7/17, 4.Ezdr 11/25; Strum Dv, D3, D4v [2 r.], E3, E3v (10); SkarJedn 198, D4; W godzin cztery po kąpaniu/ coby przed południém/ obiad fwóy ieść Oczko 28, 19v, 22, 31, 34v, 38; SkarŻyw 183; ZapKościer 1580/10v, 25; StryjKron 175, 315; NiemObr 25, 153; KochPhaen 8, 24; GórnRozm K3; ActReg 10; wynálazł [Palamedes] czáfu Troiáńfkiey woyny liter cztery nowych JanNKar B3; SarnStat 39, 187, 289, 695, 1158 [3 r.], 1267; CzahTr Hv [2 r.]; Są téz y Czárównice/ á wiem ich ia cztery. GosłCast 37. Cf Wyrażenia.

Z elipsą rzeczownika przedmiotu liczonego lub jego skrótom (105): Nożem mu nogę vrzázał/ By w gárncu cztery fpelná miał. BierEz C2v; PatKaz III 107v [4 r.]; MetrKor 57/118 [2 r.]; FalZioł I 111c, V 113v; BielŻyw 163; LibLeg 11/140v; RejKup n2; a k temu aby księža takież po sztyry gr dali z dziesięcin i płatow Diar 62, 62, 63 [2 r.], 80, 94; GliczKsiqz I5, I5v; GroicPorz d3, k4; RejWiz 11v, 14v, 70v; Leop Ex 26/26, 36/9, 15, Ez 10/10, 1.Mach 13/28 (7); UstPraw A4v, B4v, Cv; RejFig Cc8v [2 r.]; BibRadz 4.Esdr 12/21; Tám fkazano ná śmierć czterzech z Rády BielKron 393v, 17v, 141,

145, 280, 289 (9); *GrzegRóżn* F2, N; *Mącz* 220a, 464d; á tak poleż godzinę albo cztery. *SienLek* 76v, 55v, 68, 126, 146; *GrzepGeom* E4, I4, Mv, Nv; *KwiatOpis* C4; *GrzegŚm* 35; *RejZwierc* 69v, 108v, 159v; *BielSpr* 9v, 53v, 72; *BudBib Ez* 10/11, 4.*Ezdr* 16/32; *Strum* D, D2, F4v, M4; *CzechRozm* 15v, 136v [2 r.]; *ModrzBaz* 17v, 124v; *SkarJedn* 141, 275; *Oczko* 7v, 28, 30; *StryjKron* 161; *CzechEp* 233; *KochPhaen* 2; *KochSz* A3, B; *WerGość* 242; *GostGosp* 74; *WujNT przedm* 32, *Mar* 2/3, s. 669; Szykarze téż nie máią drożey winá przedáwác iedno ftáré przednié po piáci grofzy/ podleyfzé po cztery/ á młodé po grofzy trzy *SarnStat* 289, 237, 303, 334, 428, 603 (8); *KmitaSpit* B4v; *PowodPr* 30. Cf »cztery wiatry«.

Tytuł (2): Rok na cztery części rozdzylon. *RejZwierc* Bv, 107.

Wyrażenia: »cztery cnoty (głowne, naprzedniejsze, wysokie)« (7): Quatuor virtutes Cardinales. Cztery cnote [!] wyfokye. *Murm* 206; *BielŻyw* 45; *Phil* D2; A z tych cztérech cnót/ iáko cztérech ftudzien/ wiele infzych cnót pochodzi *KochCn* B3; *LatHar* ++8v; *WysKaz* 44; *SkarKaz* 457a.

»cztery części, kończyny nieba, krainy albo strony niebieskie« (1 : 1 : 1): cztyrzy téż lą częłci nieba od ktorich ty tho czały roku biorą początek *KłosAlg* A2v; *Regiones coeli vel orbis quatuor*, Cztery kráiny albo strony niebieskie. *Mącz* 349d; *BudBib Ier* 49/36.

»cztery części, ćwierci, rozdziały roku« [szyk 6 : 1] (4 : 2 : 1): Quatuor anni tempora, Sterzy czwyercy roku/ albo fuchedny *Murm* 8; *BartBydg* 10b; *FalZioł* [*8]v; *KłosAlg* A2v; *LudWieś* B; *Ver*, *Wiołná*. *Aestas*, *Láto*. *Autumnus*, *Yelien*. *Hyems*, *Zima*/ Cztery części roku. *Mącz* 38b; Ią to obmyślac/ iákoby wżyfłtkie fztery części roku/ każde żwierżę wytrwác fnádnie mogło. *GórnRozm* Nv.

»czterzej a czterzej« = *czwórkami*, *po czterech* (1): Quaterni, Czterzej á czterzej/ po czerech [!]. *Mącz* 339d.

»cztery kąty, części, strony itp. świata, ziemie« [szyk 16 : 1] (17): *KrowObr* 145v; Y daná mu ieft moc/ nad czterzmi ftronámi ziemie *Leop Apoc* 8/8, *2v; *BibRadz Is* 11/12; ábyfmy połáli ná wżyfłki cztery fwiátá częłci ftąd/ mężow vczonych 28. *BielKron* 214v; *RejAp* 63, 64v, 169v, 184, 184v; *KołakCath* B3, B4v, C5; *WujNT* 849, *Apoc* 6/8, 7/1, 20/7.

»cztery monarchije (świata)« (9): *Kronika*. tho iefłh/ *Hifłtorya Świátá* na fześć wiekow/ á cztery *Monárchie*/ *rozdzielona BielKron kt*, A6, 9v [3 r.]; *LeopPrzep* I3; *Ktory bálwan* nie co innego znaczył/ iedno cztery *Monárchie* ábo *pañftwá*/ ktore miály być ná *świecie CzechRozm* 168v; *CzechEp* 371; *NiemObr* 163.

»cztery patryjarchie« (2): iż fię to *pierwżemu Niceńkiemu wielkiemu zborowi* przeciwiło/ *ktory rząd ftárodawny kościołow Bożych od Apofłtołow poftánowiony/ y ná cztery Pátryárchie* r *ozdzielony* [!]/ *vznál y pochwalił. SkarJedn* 177, 167.

»czterzej patryjarchowie« [*w tym: w składni zgody* (4), *w składni rządu* (1)] [szyk 4 : 1] (5): *Concilium wielkie látá 1414*. ná *ktorym było Pátryárchow czterzej BielKron* 283; A to co mowią: *podobniey ieft kościołowi zoftác przy czterzech Pátryárchách/ iáko przy pocżcie wiefłzym/ niżli przy iednym Papieżu SkarJedn* 164, 288 [2 r.], 296.

»cztery poślednie, ostat(ecz)n(i)e rzeczy« (3 : 3): Quatuor Novissima. Cztery ofłátne rzeczy. *Murm* [207]; *Mymer*¹ 43, I8; *Mymer*² F8; Cztery rzeczy ofłáteczne. *Smierć/ Sąđ Páñłki/ Piekło/ y Niebiełkie kroleństwo. LatHar* +++2v, 639.

»czterzy wiatry (niebieskie, ziemskie)« [w składni zgody (15), z elipsą (1)] (16): *MurzNT Mar* 13/27; á oto czterzy wiatry niebieskie walczyły nád morzem wielkiem. *BibRadz Dan* 7/2; *BielKron* 96; A pothymem widział czterzy Anyoły [...] dzierzące cztery wiátry ziemkie/ áby nie wiały ná ziemię *RejAp* 63; *BudBib Ier* 49/36; *PaprPan Rv*; *KońakCath C5*; *WujNT Matth* 24/31, *Mar* 13/27, *Apoc* 7/1; *SkarKaz Ooood*; A iáko świat ma cztery naprzednieyfze wiátry ktore z pewnych kątów wieię *KlonFlis A4v*. Cf »na czterzy wiatry«.

»cztyrzy wieki żywota« (1): cztyrzy fą żywioły/ cztyrzy wieki żywota ludzkiego. *KłosAlg A2v*.

»czterzy wilkości, wilgotności, wilgoty« (9 : 7 : 1): *FalZioł* ++7d, [*8v]; iż pokarm cłowieczy [!] przemienia fie we cztirzi wilgotności. *GlabGad E2*, *E2*; A od tądże cztery wilkości znakomite/ Krew/ Kolerá/ Flegmá y Melánkolia. *SienLek* 1, 28, 28v, 42, Vv, V2, V2v; *RejZwierc A5*, 3v [4 r.], Aaa3.

»znaki (prawdziwe kościoła) czterzy« [w tym: w składni zgody (5), w składni rzędu (1)] [szyk 4 : 2] (6): *KromRozm III Q2v*; Prawdziwe znaki kościoła Chriftułowego czterzy. *WujJud* 131v marg, 131v, Mm3v, Nn7v; A ielt thych znaków [kościola] czterzy/ Náuká Apoftołlka/ Społeczność/ Lamánie chlebá/ y Modlitwá. *RejPosWstaw* [143²]v.

»czterzy żywioły« (33): *FalZioł* [*7] [2 r.], [*8v]; *KłosAlg A2v* [2 r.]; *RejWiz* 149, Cc5; *BielKron* 26 [2 r.], 127v; Ex quatuor elementis constant, Wfzyftki rzeczy fą y powftáya ze czterech żywiołów. *Mącz* 418b, 4d; iż ciáło náfze ze Czterech żywiołów fłożono: ze krwi/ podobney powietrzu: z iálfney żołci/ podobney ogniowi: z czarney żołci/ podobney ziemi: a z pypciá/ álbo z flegmy/ podobney wodzie. *SienLek* 41, 1, 23v, 28 [2 r.], 28v; *HistRzym* 94v, 106, 110, 110v [4 r.]; *BielSat M4*; fład fzhery żywioła/ Woda/ Ziemiá/ Wiátr/ Ogień/ fą ciáłem *GrzegŚm* 20; *BielSpr* 62; *Oczko* 3v, 12v; *ReszPrz* 79; *LatHar* 577; *KońakCath B4*.

Zestawienia: »czterzy ewangelije, czterzy księgi ewangelij« (8 : 1): *KromRozm II* d3, d4; *KromRozm III Fv*; *Leop* *2v [2 r.]; Iednák wielka ielt śmiałość Budnego/ ktory porządek czterech Ewángeliiy pomieźał *WujNT* 396, *przedm* 31, 32 żp, s. 463.

»czterzej ewangelistowie (święci)« [szyk 27 : 2] (29): *SeklWyzn* f4v; Czterzei Euangeliftowie fwieci, MATTHEVSZ, MAREK, LVKASZ, I IAN *MurzNT kt*; *MurzNT Sekl A2*; *KrowObr* 230v; *BibRadz II 2 marg*; *BielKron* 185; *OrzQuin K4*; *RejAp* 50; *GrzegŚm* 15 marg; *WujJud* 80; *BudNT przedm* d2v; *CzechRozm* 97; Hiſtoryao chwálebnym zmartwychwftaniu Páńfkim. Ze czterech S. Ewángeliftów zebrána/ á wirfzykami ípifana. *MWilKHist kt*; *StryjKron A*, 180; *CzechEp* 306; *ReszPrz* 44; *LatHar* 315 [2 r.], 356; *WujNT przedm* 26 [2 r.], 32 marg, 41, s. 155, 849 [2 r.] (9).

»czterzy niedziele« = cztery tygodnie, miesiąc księżycowy (63): *FalZioł* I 77a, V 18c [2 r.], 88v, 117; *LibLeg* 9/50v; *ConPiotr* 31v, 32v; *LibMal* 1544/87v, 89v, 91v, 1548/145v, 1552/167; tedy tam bendzie volno panu Iakubovy y alexemu w Nochaczovy miesskacz do czterech nyedziel *ZapWar* 1548 nr 2668; *GroicPorz* f2v; *KrowObr* 70v, 71, 183v; tedy theż z máley Polłki pozwánemu ma być rok złożon zá cztery niedzyele. *UstPraw Av*, Av, B2 [2 r.]; *BielKron* 51, 350, 417v; *StryjKron* 747; *ActReg* 26, 46, 51; *GostGosp* 24, 160 [2 r.]; *SarnStat* 44, 391 [2 r.], 735 [4 r.], 875, 1212 (31).

»czterzy palce« (12): *BielKron* 267; Palmus, mensurae genus, Miárá cztery páłce w fzerz ofięgáya/ to yeft dłoń ná fzerzą. *Mącz* [274]b; Crassitudine quadrantali, Ná czterech páłcách álbo ná dłoń w mięfz. *Mącz* 334d; Trientalia folia, O trzeciá część ftopy wzwyfz wielkie/ to yeft ná czterech wielkich

pálcách álbo na pięci pálcách ynřzych/ to yeřt ná práwey dłoni. *Mqcz* 464d, 464d; *Calep* [882]a. Cf »na czterzy palce«.

»czterzy stany« (8): Chriřtus Rořkazuie Pořłowi aby cztery Stány Pořwal. *RejKup* b6v, b2v; Czwooro zwirzát mořemy rozumieć zá czterzy řtany rozlicřnych ludzi ná ziemi. *RejAp* 49v, 131v; Kořćioł Bořy do miáľtá przyrownány/ w ktorym řą cztery řtany czyniące řobie pomoc *SkarKaz* Ooood, 633b [2 r.], 634b.

Wyrařenia przyimkowe: »na cztery dłoni« (1) : Tetra, latine quatuor palmarum, Ná cztery dłoni w řerz *Mqcz* 453a.

»na czterzy palce« (6): á obłóżyz [!] go [stól] liřtwą złotą w okołó/ á przy liřtwie koronę złotą rzezaną ná cztery palce [*quatuor digitis*] wyřoká *Leop Ex* 25/25; *BibRadz Ier* 52/21; Pás áby był ná czterzy palce řzeroki *BielKron* 34, 33; *SienLek* 62; *Strum* Kv.

»na czterzy wiatry (niebieskie)« (4): Ná czterzy wiáthry [*per quatuor ventos*] wymierzył mur wřľędj wkołó *Leop Ez* 42/20, *Dan* 11/4; *BibRadz Dan* 11/4; bo ná czterzy wiátry niebieskie rozrzućilem was/ mowi Iehowá. *BudBib Zach* 2/6.

»po czterzech« = *czwórkami* (3): wyřádziwřzy po czterzech ludzi vczonych z obu řtron/ ázaby zá řáľką bořą iednořć Krzeřćiáńřką wynaleřli wedłóg piřmá řwięthego *BielKron* 224; *Mqcz* 339d; Quaterni - Poczterzerz [!]. *Calep* 886b.

Iron (O uchwalonym podatku kwarcianym) (1): á Rzeczpořpolita w popiele zágrzebiona leży. Iedno cztery kwarty w gárniec á Cygáni á řydowřkie kucháarki to po ten czás exekucią wzięłó/ á przedřię dzierży iáko kto chce. *RejZwierc* 194.

Zestawienia liczebnikowe (249): gdy v mnie pán Iezus gořciem był/ widřzimi řie iřż nad poľtora tyřiącza ieřt ku dwudřiefcia iř czterzy řát. *ForCnR* A3; *ZapWar* 1507 nr 2025, 1510 nr 2066, 1517 nr 2233, 1527 nr 2307, 1532 nr 2416, 1549 nr 2680; *PatKaz III* 108; *FalZioł IV* 34d; *Bielřyw* 116; przyřli [...] do Pannoniey [...] w řiedm řeth czterdziefci y we czterzy řata od Bořego narodzenia. *MiechGlab* 58, 57, 70; *LibLeg* 11/157; *HistAl* K6, M4v; *GliczKsiąř I*; *KrowObr* 233v; Synow Elám: tyřiąć/ ořm řet/ piędździeřát y czterzey. *Leop 2.Esdr* 7/12, 2.Esdr 7/23, 34, 11/18, *Ez* 48/16 [4 r.], 30 (12); *BibRadz Gen* 11/16, 1.Par 12/26, *Ez* 48/32, 33, 34 (7); *BielKron* 54, 61, 74, 90, 102 (28); *SienLek* 23; Tákowec teř záćmienie było ták trzydřiefci řat y czterzy *LeovPrzep* D4v, a4v, B2, H2; *RejAp* 47 [2 r.], 117v; *GórnDworz* Aa; *GrzepGeom* M3v, H4 [2 r.], I, I2, Kv, M3v [2 r.] (8); *RejPos* 28v; *BielSpr* 30, 35v [3 r.]; *BudBib Num* 26/24, 43, 1.Par 27/1, 2, 4 (7); *Strum* D3; *CzechRozm* 200v; *Skarřyw* 574; *ZapKořcier* 1580/4v, 1583/7v, 1587/69v; *StryjKron* 607; *KochSz* A3; *WerKaz* 293, 296; *ActReg* 75; á oto Báránek řtał ná gorze Syonie/ á z nim řto czterdřiefci y czterzy tyřiące máięcych imię iego *WujNT Apoc* 14/1, s. 187, *Luc* 2/37, s. 354, 848 [2 r.], 850 (11); *JanNKar* Bv; Gárcy zá tákich w Báréle dwádřiefciá y czterzy. *SarnStat* 280, 408; *SiebRozmyřl* K4v [ogólem 121]. Cf »czterzy i dwadřiefcia godzin«.

y przisyegami wedle naschego Zakonv řtotiřřyczomy y dwadřiefcziatiřřyczmy. y czoterm y thiřřiaczmy prorokom *LibLeg* 10/98v; *Leop Num* 1/29, 2/4, 6, 26/43, *Apoc* 21/17; A było wřzytkich policzonych z pokolenia řudá řiedmđdzieřát y czterzy tyřiące y řzeć řet. *BibRadz Num* 1/27, 29, 26/43; *BielKron* 39 [2 r.], 279; Y wřřyřzałem liczbę naznáczonych/ řto y czterdřiefci y czterzy tyřiące ze

wszystkich narodów łynow Izraélłkich *RejAp* 65, 117; *RejPos* 342v [2 r.]; *WujNT Apoc* 7/4 [ogółem 17 r.].

á żaden łie nie mogli oney piełni náuczyć/ opócz onych łthá á czterdzyeści á czterzech tyłięcy *RejAp* 117.

vmárł [*Noe*] w Pánie Bodze/ doczekawłszy potomkow łwoich czterzy á dwádzyeściá tyłięc y łto *BielKron* 6; A rozmierzył mur iego ná łto á czterdzyeści y czterzy łokcie *RejAp* [183].

ZapWar 1513 nr 2132; *FalZioł* II 16c; *Leop* *2v; ktorego imienia ony dzieci przedác áni záłtawíc niemáią áżby mieli cztery y dwádzyeściá łat. *UstPraw* B4; *WyprKr* 109; *BibRadz* II 95d marg, 1.Par 23/4; *BielKron* 43, 61; Amphora... Latine Metreta, Kruz [...] /Też Fáfá Winna/ cztery y dwádzyeściá garnców winá/ w łobie máyąca. *Mącz* 8a, 222a, 335a; *RejAp* 27 [2 r.], 48 [2 r.], 96; *GrzepGeom* G4v; Y żył Hewer cztery y czterdzyeści łat y łpłodził Pelegá. *BudBib Gen* 11/16; *WujNT Apoc* 19/4; *SarnStat* 584 [2 r.] [ogółem 27 r.]. Cf »czterzy i dwaścía łodzin«.

Iako Alexander przewyciężył czterzy á dwádzyeściá krolow. *HistAl* M3; Tám w ten czás odbili wielką korzyśc plonow w łelákich náłzych/ poráziwłszy czterzy á dwádzyeściá tyłięc Thátárow *BielKron* 409v, 364, 396, 403; *RejAp* 49, 50 [3 r.], 52v, 53v, 155v (9); *WujNT Apoc* 4/10, 5/8, 14, 11/16 [ogółem 20 r.]. Cf »czterzy i dwaścía łodzin«.

Rozdzielił Dawid z łynow Aláfłowych/ Hemánowych/ y Idythum Kántory y Orgániłti ná czterzy dwádzyeściá fámiliey y łofow. *Leop* 1.Par 25 arg.

Mitho łfoli wluczku Sthalegy czo zalezy łfoly okolo trzidzyełzcy czterzech thłłszyącz wylkyey tholpy Thak therałz biorą *MetrKor* 57/120, 59/281; *BudNT Apoc* 5/14, 21/17; Y mierzył mur iego łto czterdzyeści cztery łokcie *WujNT Apoc* 21/17, 14/3; y ták ze dwudzyełtu czterzech łiter łtánęło obiecádło Gréckie *JanNKar* B3v [ogółem 9 r.]. Cf »czterzy i dwaścía łodzin«.

BielŻyw 158; tedj wam dawami mocz połłępowania do svmmi czterech thłłłfyeczi złotich *LibLeg* 11/82v; *SeklWyzn* D; Rzekłszy tho kazał czterzem tyłięcom łtrzelcom aby okrażili ono miałto *HistAl* D3; *KromRozm* II d3v; *Diar* 81; *Leop Act* 21/38; Iezus nákarmił cztery tyłięce łudu łiedmiorgiem chlebá *BibRadz Mar* 8 arg, 1.Par 23/5 [2 r.], 2.Mach 8/20, Mar 8/9; Przyciągnął theż od Papieżá ze czterem tyłięcy łudu/ pięknie okazałego Hánibál Kártágniłki. *BielKron* 306, 62v, 237v, 247, 250, 253 (23); *SarnUzn* G5; *RejPos* 182v, 183; *StryjWjaz* B4; *StryjKron* 308; *OrzJan* 40; *WujNT przedm* 36, s. 61, *Matth* 15/38, 16/10, Mar 8/9 (8); *KmitaSpit* C6; *CiekPotr* 9, 34, 81 [ogółem 50 r.].

Iako niegdý Polacy mieli gdzieś kokofzą [wojnę]. Kędy kokofzy ziedli o cztyry łilony [!] *KmitaSpit* C3.

Zestawienie: »czterzy i dwaścía, czterzy a dwaścía, dwaścía i czterzy, dwaścía czterzy łodzin« = *doła* (5 : 2 : 1 : 2); *GlabGad* F5; *KłosAlg* A4; GOrące Práwo gdy kogo zá łwieżá poimáią/ zwłáłzczá ná Mężoboyłtwie á gwáłcie/ trwa cztery á dwádzyeściá łodzin. *GroicPorz* m4; *BielKron* 295; yżebyłmy od czterzech y dwudzyełtu łodzin trzećią część/ to iefł/ ósm łodzin łpaniu pozwolili. *KwiatKsiąż* P4v; Dies civilis, Cás do obrócenia łłońcá/ to yełł/ Cztery y dwádzyeściá [!] łodzin. *Mącz* 88a; *SienLek* 10; *ModrzBaz* 80, 80v [2 r.].

Cf **CZTERDNIERNY**, CZTERDZIENNY, CZTERDZIESIĄTKA, CZTERDZIESTEK, **[CZTERDZIESIĄTNICA]**, CZTERDZIESIĄTY, CZTERDZIESIĘTNY,

[CZTERDZIESTNICA], CZTERDZIESTNIK, CZTERDZIESTNY, CZTERDZIESTY, CZTERDZIEŚCI, CZTERFUNTOWY, CZTERLETNI, CZTERŁOKCIOWY, CZTERMIESIĘCZNY, CZTERNASTY, CZTERNAŚCIE, CZTERODROŻE, CZTERODZIENNY, CZTEROŁOTNY, CZTERONOCNY, CZTERPIĘDZISTY, CZTERPIĘTRY, CZTERSETNY, CZTERYDNIOWY, CZTERYKWARTOWY, CZTERYŁOKTOWY, CZTERYPALCOWY, CZTERYSETNY, CZTERYTYSIĄCZNY, CZTERZDNIOWY, [CZTERZONOZI], CZTERZYKROĆ, CZTERZYSTA, CZTYRKROĆ

LZ